

Dorthe Birkmose

Når gode mennesker handler ondt.

Tabuer om forråelse.

Syddansk Universitets Forlag

4. oplag 2016.

Dorthe Birkmose er psykolog og har arbejdet som neuropsykolog inden for en række områder. Hun har bl.a. har været ansat på en hjerneskaderådgivning, bo- og beskæftigelsestilbud og et privathospital. I en årrække har hun også været ansat som ekstern lektor på audiologopædiuddannelsen på Syddansk Universitet. I dag er Dorthe Birkmose den gennemgående underviser på Den

Neuropædagogiske Efteruddannelse i Danmark; en landsdækkende 1-årig efteruddannelse for personale

inden for hjerneskadeområdet. Dorthe Birkmoses praksis består af undervisning, rådgivning og supervision i de mest komplekse sager, når det gælder arbejdet med mennesker med kognitive vanskeligheder og deres pårørende.

Jeg hørte Dorthe Birkmose på " PCN fagkonference 2016 ". Dorthes oplæg tog udgangspunkt i hendes bog "Når gode mennesker handler ondt" og giver en perspektivering til undervisningsområdet og det socialpædagogiske arbejde.

Når bogen virker så provokerende, er det fordi den tager fat på et tema, som jeg aldrig har set belyst før: nemlig ondskabens eksistens i det gode arbejde. Måske er der nogle fagpersoner, der vil sige, at det kender de ikke til. Jeg må tilstå, at jeg har set det praktiseret på en arbejdsplads år ud og år ind, hvor alle kunne se det, undtagen ledelsen. Efter en meget lang årrække blev personen endelig fyret, efter at have voldt så meget ondt for så mange.

Så ja - ondskabens eksistens findes også på arbejdspladser, hvor man vil benægte det fuldstændig.

Måske og måske ikke er det problematikker, der især findes i arbejdet med sindslidende, udviklingshæmmede, hjerneskadede og omsorgssvigtede personer?

Forråelse er ikke et begreb, der ikke bruges meget blandt personaler. For Dorthe Birkmose er der tale om en proces, der udvikler sig over tid.

Ondskaben deles op i den:

Idealistiske ondskab

Den egoistiske ondskab

Den tankeløse ondskab.

Men det er ikke let at beskrive, hvad der er ondt. En krænkende handling er en overskridelse af noget, som den, det går ud over, oplever som privat og uangribeligt også selv om det ikke er ment sådan, af den der udfører handlingen.

Selv om bogen er skrevet med udgangspunkt i voksenområdet, så mener forfatteren, at den samme **forråelse** findes på børneområdet, hvilket gør denne bog interessant for en stor læserskare.

Besparelser, øget kontrol, fyringer og lukninger er alt sammen noget, der kan sætte fart i forråelsesprocessen, hvilket betyder, at du og jeg kan komme til at gøre ting, vi ikke ville have drømt om.

At arbejde med mennesker er på den ene side berigende, men det kan også være menneskeligt opslidende. Ethiske dilemmaer er som sådan en del af det at arbejde med mennesker.

Men afmagten opstår ikke kun overfor elever, brugere eller patienter, en anden afmagt er den, man kan opleve overfor kolleger og arbejdspladsen. Afmagt er vanskeligere at håndtere, når man føler sig afmægtig. Bogens forfatter mener, at for at bekæmpe afmagt, skal man gøre sig til herre over situationen. Der kommer eksempler i bogen på, hvordan skræmmende pædagogik kan pakkes ind i rosenrøde beskrivelser. Alene de ord man vælger, når man skal beskrive en klientgruppe, kan medføre en umenneskeliggørelse og stigmatisering. Forfatteren peger således på, hvor meget sprogbrug kan betyde i negativ retning.

I bogen er der mange konkrete eksempler på **forråelse**, hvoraf en del vil være kendt fra dagspressen. Der opleves et paradigmeskift, hvor økonomi er det primære og hvor fagligheden overtrumpes. Tag f.eks. patienter på Køge sygehus, der dopes med medicin, for ikke at være tidsrøvere, noget der formentlig sker på rigtig mange plejehjem.

Lad mig her komme med eksempler som "forebyggende kampagner og fredsskabende missioner," som er krigshandlinger mod andre mennesker. Eller fokus på "low," hvilket reelt betyder, kortere genoptræning, flere patienter igennem systemet.

Der peges på APV og andre trivselsundersøgelser, som ansatte skal deltage i, men som ikke nødvendigvis ændrer noget. I flere og flere sammenhænge får man at vide, at der skal sættes fokus på den positive historie, også selv om de kan være svære at få øje på.

Umenneskelighed, forråelse, reduceret ansvarsfølelse og ændret sprogbrug er faktorer, der alle er til stede i arbejdet med mennesker. Der er både lærere og pædagoger, der flygter fra deres fag, fordi de nu har fået nok. F.eks. at være 6 pædagoger til 120 børn, kan være ubærligt for den ansvarsbevidste og fagligt ansvarlige pædagog.

I bogen fokuseres også på forsvarsmekanismer og selvbedrag og om hvordan kampen om forråelse skal begynde hos en selv.

"Når gode mennesker handler ondt" er en forfærdelig bog at læse, fordi mange nok har lyst til at benægte, at de historier og følelser, der beskrives i bogen, kan være rigtige. Jeg tror på, at bogen fortæller en sandhed, som er provokerende at læse og svær at skulle forholde sig til, men som det er nødvendigt bliver italesat.

Dorthe Birkmoses svar på forråelsen er, at den faglige tænkning er det bedste værn mod denne forråelse. Tænk ikke, at denne bog vedkommer ikke mig. Den vedkommer alle, der arbejder med mennesker. Der er regler for og føres tilsyn med mange ting, men i følge bogens forfatter ikke, når det drejer sig om personalets adfærd overfor mennesker, der har brug for personalets hjælp.

Der er bred enighed om, at høj faglighed og etiks refleksion er det mest effektive værn mod forråelse.

For at kunne arbejde optimalt med sit fag kræver det både kollegial støtte og en faglig ledelse.

Så længe kolleger og ledelse er fagligt dygtige og ikke forræde, spiller det en afgørende rolle for, at man kan bevare sin faglige sundhed og undgå forråelse på trods af hårde belastninger i arbejdet. Det kræver, at man tør lufte sin faglige tvivl og indgå i de faglige drøftelser.

Faglige kvalifikationer og faglig refleksion har afgørende betydning for bekæmpelse af forråelse. Uddannelse er nødvendig men ikke tilstrækkelig. Uddannelse er først noget værd, når den omsættes i praksis på en måde, så andre mennesker kan mærke, at de får den hjælp, de har brug for.

Her er tale om en bog, der tager tabuiserede emner som ondskab og forråelse op.

Måske handler vi ondt, fordi vi tager mest hensyn til os selv?

Denne bog bør læses af alle, der arbejder med mennesker.

**Det er ikke rar læsning.
Men nødvendig læsning.**

Birgitte Franck